

Koldobika Jauregi

“JAUTARKOL”

Aurten urte oparoa izan da euskal literaturan omenaldia hartu duten idazleei buruz: Jose Ariztimuño Aitzol, Lizardi, Jautarkol... Batzuk, oso ezagunak, erraldoiak, Aitzol eta Lizardiren kasuetan, besteak, ez hainbeste, ez hain erraldoiak, ez hain ezagunak ere Jautarkol-ekin gertatzen den bezala.

Baina Erreneriako Udalak eta Jautarkolen lagunek, Euskaltzaindiarekin batera, autore honi, ehun urteurrena dela eta, merezi-tako omenaldia egitea erabaki zuten: herriko semea zelako, euskal literaturan bere lekua merezi duelako eta, batez ere, ahaztuxea dugun autore hau gero eta ezagunakoa gerta dadin.

Horren arabera, omenaldi aste bat antolatu zuten Ekainaren 17-23 bitartean. Hiru hizlari izan ziren Jautarkolez mintzatu zirenak: 17an, astelehena, Jon Kortazar, 18an, asteartea, Juan M. Lekuona eta 19an, asteazkena, Elisabete Perez Gaztelu. Hirurek

eman ziguten autore honen berri arlo desberdinetatik.

Koldobika Jauregi Errenerian jaio zen 1896. ekainaren 19an eta hil Zarautzen 1971ko otsailaren 2an. Comillasen egin zituen apaiz ikasketak. Apaiz Salinillas de Buradón (Araba), Altzo, Anoeta, Matxinbenta eta Urrestillan. 1936. gerraren ondorioz erbestera jo beharra izan zuen, harik eta 1958. urtean itzuli zen arte. Geroztik Zarauzko monja karmeldarren kapelau hil arte.

Zeruko Argian, Argia, Argiaren egutegia, Yakintza eta Euzko Gogoan lan ugari idatzi zituen euskaraz, azken bi aldizkarietan poesiak batez ere. Donostiako *El día* egunkarian artikulua ugari eman zituen gaztelaniaz euskal gaiez. Bere bizitzan zehar zenbait sari ere eskuratu zituen, hala nola *Euskal Esnalea* eta *Argia* aldizkarietako antolatutakoetan. 1935. urtean Bedoñako “Euskal poesia egunean” bere “Maite-opari” poesia saritua izan zen. 1929-36 bitartean Xenpelarri buruz eta

euskal literaturaren etorkizunari buruzko zenbait hitzaldi eman zituen. 1959. urtean literatur kritika lehen saria eskuratu zuen "Loramendi Olerkaria, aren garai berruan ikusia ta aztertua" lanaren bitartez.

Jautarkol, Juan M. Lekuonak bere hitzaldian adierazi zigunaren arabera, Aitzolen inguruan sortutako mugimenduaren aurretik jarri behar den poeta da. *Biozkadak* bere poesia liburuak arrakasta aski garrantzitsua izan zuen 1928. urtean argitaratu zenean. Ondorioz, eta bere omezez Erreterian, bere herrian, ospatu ziren "Euskal olerti egunak" 1930. urtean, Elisabete Perez Gazteluk "Egunkariak" en azaldu zigunez. Baina, ez zen geldirik egon 1930-36 urte bitartean ere. Elisabetek esango digunez: "Xenpelarren gaineko lan estimagarriak eta Loramendi olerkariari buruzkoa alde batera utzita, Jautarkolek 1932-1934 urte bitartean, nik dakidala, zortzi kritikalan eman zituen argitara. *El día* Donostiako egunkarian sei, *Euzkadi* Bilbokoan beste biak".

Jautarkol olerkari bezala izan da ezaguna eta bere libururik ezagunena *Biozkadak* izenekoa da. Poeta bezala, Jon Kortazarrek Deia egunkarian zioenez, "beste literatur batzuekin gonbaratuz gero, atzeratu xamarra zen han erabili zuen estetika... Jautarkolek erromantizismo beran-

kor baten zertzeladak agertu zituen lan horretan, baina izan zuen intuizio nahikoa Bécquerren estetika euskaraz emateko". Kortazar berak Lizardik jarritako hiru errejistroak bereizten ditu: batzuk herri xehearentzat egiten zuen poesia: Txirrita zen horien eredu; bigarrenak, Muxikak, erdi mailakoentzat, herri xehe ez zirenentzat, ezta ere pertsona jantzi; gutxiengo batentzat idazten zutenarikotzat jo zuen Jautarkol.

Biozkadak liburuko poesiak "lau jenero nagusitan" bereizi zituen Juan Mari Lekuonak: poema idilikoak, odak, alegoriak eta gorazarreak. Idilikoaren artean, batzuek "idilio hunkigarriak", beste batzuek, "Verdaguerren ildotik", "idilio mistikoak" eta, zenbait, "moralizanteak". "Oden" arloan, oda kulturalak, erlijiozkoak eta moralizanteak, hauek "oihartzun eta aipu handienak eman dizkiotenak". Ondoren "alegoriak": autoreak "bere esku ona eta poesiarako duen dohain guztia" agertzen du Lekuonaren hitzetan. Azkenik, "gorazarreak". Oro har, "poema idilikoak" eta odak dira Jautarkolen poemagintzan garrantzitsuenak.

Zenbaitek esan baldin badu ere Jautarkolek herri literatur kutsu nabaria duela, Lekuonak, kutsu hori ukatu gabe, ez du uste hainbestekoa denik: "herri literaturaren presentzia badago baina ez aipatu izan den adinakoa".

Jautarkol poeta bezala ezaguna izan da eta askoren iritzian hartara mugatua. Baina hori ikuspegi partziala dela ez du dudarik egiten Elisabete Perez Gazteluk: "Luis Jauregi Etxenagusia *Jautarkol*" errenteriarraren berri ikasteko jo dezanak hartuko duen irudia, seguru asko, apaiz olerkari batena izango da, baina "Jautarkolen irudia hori baino aberatsagoa da". Ez da hain ezaguna "literatur-kritiko" bezala, lehen esan dugunez, bai baititu gisako artikuluak; ezta "itzultzaile" bezala ere. Eta, hain zuzen Xabier Mendigurenek aipatzen du alor hau. 1967. urtean Camilo José Celaren *La familia de Pascual Duarte*, *Paskual Duarte'ren sendia* izenpean argitaratu zuen. Juan Luis Zabalak ere aipagai ditu autorearen beste alderdiak: "poesiaz gain, ipuinak eta saia-kerak ere idatzi zituen Jautarkolek. Ipuingintzaren arloan *Egiazko edertasuna* ipuin luzea 1923an argitara emana, eta *luiak* bilduma hurrengo urtean. Saia-

keraren arloan, berriz, Xenpelar eta Loramendiri buruzko liburu bana idatzi zuen. *Xenpelar bertsolaria* liburua 1958an, eta *Loramendi olerkaria, aren garai barruan ikusia ta aztertua* izeneko hurrengo urtean.

Bada oraindik ere zer esana autore honi buruz. Izan ere, bere poesia gehienak, Elisabete Perez Gazteluk esan zigunez, aldizkarietan zehar barreiatuta daude inoren eskuaren zain, bildu eta argitara emateko. Agian, poesia horietan ikus daiteke aurrekoetan ez bezalako bereiztasunik.

Mikel Ugaldereen hitzak errepikatuaz, "mendeurrenek ondorioak utz ditzatela. Ez dadila bere horretan gelditu. Jakin badakit antolatzaileek hori oso gogoan izan dutela, Udalaren jarrera aldekoa dela, eta aurrerantzean Jautarkol mendeurrenetik mendeurrenera goraiatzeaz gain, eguneroko bizitzan kokagune trinkoagoa izan dezaleela gure artean".

G.E.